

Salo Halikon Kirkkomäki

koekaivaus 12.5.–23.5.2008 ja kaivaus 30.6.–23.7.2008

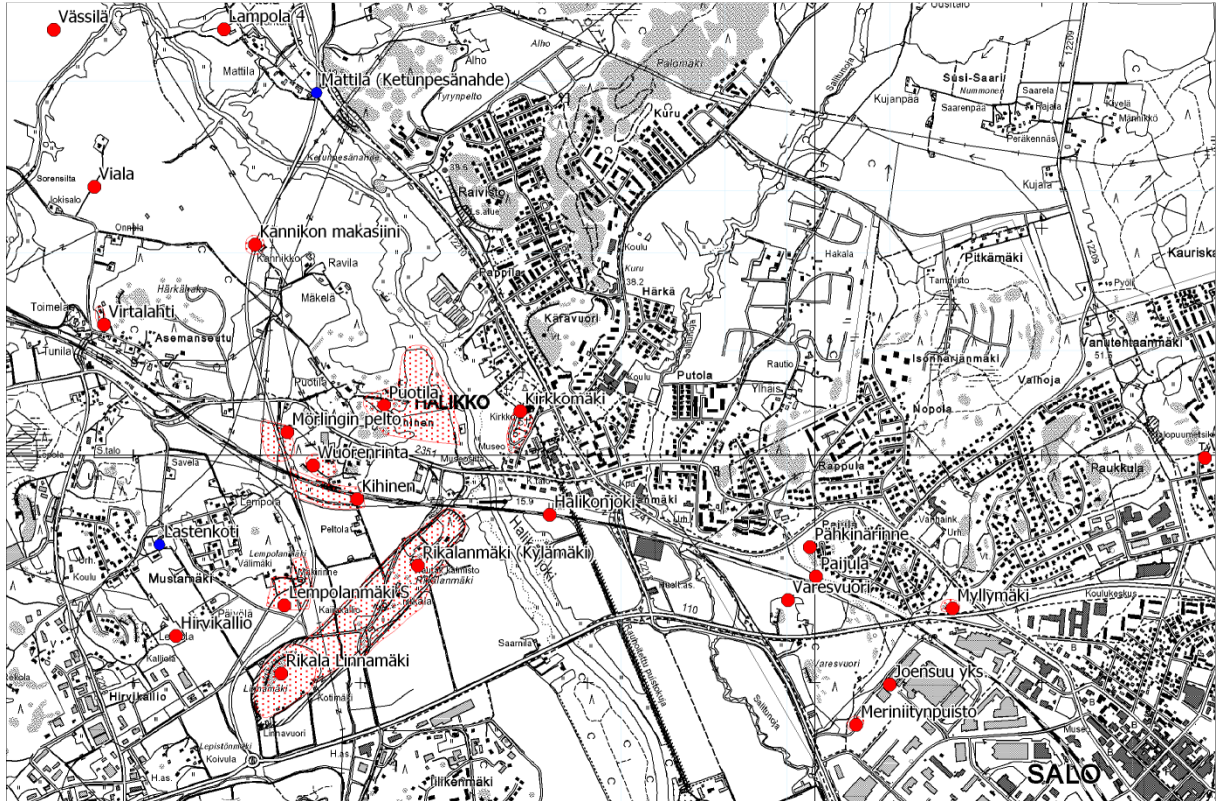

Esa Mikkola

MUSEOVIRASTO

Karttaote

Kirkkomäki ja sen lähikohteet. Mittakaava noin 1:25 000

Taustakartan copyright Maanmittauslaitos 2008, kartan kopiointi ilman lupaa on kielletty

Sisällysluettelo

Karttaote	2
Arkisto- ja rekisteritiedot	4
Johdanto.....	6
Sijainti ja topografia	8
Tutkimushistoria.....	8
Vuoden 2008 koekaivauksen käytännön toteutus.....	9
Toukokuussa 2008 avatut koekuopat, koeajat ja kaivausalue.....	11
Koekopat	11
Koeaja 1.....	12
Koeaja 2.....	13
Kaivausalue 1.....	13
Heinäkuun 2008 kaivausalue ja sen laajennusosat eli kaivausalue 2.....	14
Löytöaineisto	17
Pronssilöydöt.....	18
Rautalöydöt.....	21
Helmet	22
Yhteenveto	22
Kuva-aineisto.....	23
Arkistolähteet.....	35
Kirjallisuutta.....	35
Karttaluettelo	36
Kuvataulut	38

Kartat

Liitteet

Arkisto- ja rekisteritiedot

Muinaisjäännös	Salo Halikon Kirkkomäki
Aiemmin käytettyjä nimiä	Kirkkomäki, Kirkkomäki Halikko (nimi mj.rek:ssä)
Muinaisjäännösrekisterinumero	073010030
Muinaisjäännöstyyppi	polttokenttäkalmisto, ruumiskalmisto
Ajoitus	rautakautinen
Kaupunki	Salo
Kylä	Halikko
Tilat ja rekisterinumerot	Kirkkorinne, kiinteistörekisterin numero 073-457-1-12 Halikon kirkko ja hautausmaa, Rn:o 073-457-1-15
Omistaja	Salon evankelisluterilainen seurakunta
Osoite	Halikon seurakuntatoimisto Vaskiontie 31, 24800 HALIKKO

Kaivetun alueen suuntaa-antavat keskikoordinaatit, korkeustieto on koko muinaisjäännöstä koskeva

p = 6 705 083

i = 3 283 698

z = 32 – 41 m mpy

Aiemmat tutkimukset	Ensimmäiset irtolöydöt 1872 Armfelt-suvun hautapaikan rakentamisen yhteydessä Hjalmar Appelgren 1896 kaivaus, ei löytöjä A.M. Tallgren 1914 kaivaus kellotapulien luona? Kaarlo Katiskoski 1983 kaivaus kirkon pohjoispuolella, ei löytöjä Esa Mikkola 1998 inventointi Eeva Raike ja Anu Kehusmaa 2003 kaivaus
---------------------	--

Aiemmat löydöt	KM 2058: 4-6 (Kreivi Armfelt 1872) KM 3187:45-46 (2 miekankatkelmaa ja kilvenkupura) KM 5512:24-15 (Kreivi Armfelt 1872, saatu Kansallismuseoon 1912) TYA 107, saviastian palanen KM 34020:1-350, kalmistolöytöjä
Hoidettu muinaisjäännösalue	Ks. Satu Mikkonen-Hirvosen hoitoa koskevat raportit 2008-2009
Vuoden 2008 tutkimukset	Esa Mikkola
Kenttätöaika	koekaivaus 12.5.–23.5.2008 ja kaivaus 30.6.-23.7.2008
Kustannukset	koekaivaus 23650 €, jatkotutkimukset 46 700 € (yhteensä 70 350 €)
Tutkimustyyppi	Koekaivaus ja kaivaus
Tutkimusmenetelmä	1 x 1 m koekuoppia, kaksi koeojaa ja kaksi kaivausaluetta
Kaivetun alueen pinta-ala	211 m ²
Tutkitun alueen laajuus	n. 500 m ²
Löydöt	KM 37409:1-906
Kuva-aineisto	DG583: 1-191 ja F145716:1-114

Kannen kuva (DG583:122). Yleiskuva Halikon Kirkkomäen kalmistoalueen itäreunasta tasossa 2 pohjoisesta kuvattuna. Kuva Museovirasto/Riku Mönkkönen 2008.

Johdanto

Halikon kirkonkylä sijaitsee aivan Salon kaupungin kupeessa Halikonlahden pohjukassa Varsinais-Suomen maakunnan kaakkoisosassa. Halikkoon on Helsingistä matkaa noin 115 kilometriä ja Turusta noin 60 km. Halikko liittyi Salon kaupunkiin 1.1.2009 ja samalla Halikon kunta lakkautettiin. Samalla myös Halikon seurakunta liittyi osaksi Salon seurakuntaa. Halikko alueena esiintyy keskiaikaisissa lähteissä jo 1300-luvulla. Halikon harmaakivikirkko on rakennettu Kirkkomäki-nimisen mäen pohjoisosan tasanteelle ilmeisesti 1400-luvun puolivälissä. Kirkkomäki muodostuu Halikonjoen itärannalla kohoavasta pitkulaisesta kallio- ja moreeniharjanteesta, joka kuuluu maisemallisesti samaan kokonaisuuteen joen itäpuolella sijaitsevien Rikalanmäen ja Kihistenmäen kanssa. Lähelle mäen korkeinta kohtaa on 1770-luvulla rakennettu kellotapuli. Mäen korkeimmalla kohdalla on Armfelt-suvun hauta-alue. Aivan Armfelt-suvun hauta-alueen eteläpuolella kiviaidan toisella puolella on vanhan vesitornin jäänteet. Sen itäpuolella alempana rinteessä on vanha betonista valettu ruumiskellari. Muilta osin mäen eteläosa oli vuoteen 2003 asti vesakoitunutta joutomaata. Mäen itärinteessä on useita puolikaaren muotoisia kaiveltuja kohtia. Mäen muokkaaminen liittyy vanhojen puisten kirkkotallien rakentamiseen. Mäen itärinteen alueella on ollut useita pieniä hirsirakennuksia, jotka ovat olleet käytössä ainakin II maailmansotaan asti. Näiden kirkkotallien paikalla kasvoi vuonna 2008 rivi koivuja paksussa täytemaakerroksessa. Mäen eteläosan lakialue laskee tasaisesti kohti etelään, jossa on avokalliota. Mäki päättyy Halikonjoen suunnassa jyrkkään avokallioseinämään. Kallion alla on seurakunnan omistukseensa hankkima kesäasuntona toiminut melko huonokuntoinen vapaa-ajan asunto. Mäen laen eteläosan kautta on vuoden 2003 jälkeen rakennettu noin 8 metriä leveä huoltotie, joka vie kirkon pohjoispuolelle perustetulle uudelle hautausmaalle. Huoltotie on louhittu kallion läpi ja se kulkee mäen eteläosassa noin 2,5 metriä syvässä ja 14 metriä leveässä urassa. Huoltotien leikkauksessa oli nähtävissä useita mahdollisesti esihistoriaan ajoittuvia kiinteitä rakenteita sekä yksi palokuoppahauta.

Vuoden 2008 tutkimukset aiheutuivat Halikon seurakunnan huoltorakennushankkeesta. Seurakunnan tarkoituksena oli rakentaa arkkitehti Hanna Lyytisen suunnitelman mukaisesti kolme huoltorakennusta vanhan hautausmaan eteläpuolella sijaitsevan Varikon alueelle. Huoltorakennukset, nk. uudet Kirkkotallit oli suunniteltu rakennettavaksi aivan kiinni Kirkkomäen itärinteeseen, jossa vuoden 2003 tutkimusten perusteella saattoi olla säilyneenä rautakautista polttokalmistoa tai mahdollisesti asuinpaikkaa. Tutkimukset rahoitti Halikon seurakunta muinaismuistolain 15 §:n mukaisesti. Alun perin kahden viikon mittaisia toukokuussa 2008 toteutettuja tutkimuksia katsottiin tarpeellisiksi jatkaa löytyneiden rakenteiden, runsaiden löytöjen

sekä suunnitteluasiakirjoista havaitun huoltorakennusten taakse jäävän rinteen osan viistoamissuunnitelman vuoksi. Tutkimuksia päästiin jatkamaan heinäkuussa 2008 Halikon seurakunnan rahoituksella.

Tutkimuksia johti FM Esa Mikkola. Piirtäjänä kaivauksella toimi FM Riku Mönkkönen ja tutkimusavustaja keväällä HuK Päivi Jantunen ja loppukesästä HuK Ville Rohiola. Kaivajina toukokuussa toimivat Heli Etu-Sihvola, Maija Lehikoinen, Miia Listenmaa, Lassi Närväinen, Jaana Riikonen ja Stephan Schulz. Heinäkuussa kaivajina toimivat eri pituisina jaksoina Reija-Tuulia Heinonen-Rivasto, Liisa Kunnas, Lassi Närväinen, Satu O’Ceallacháin, Liina Pölönen, Tuukka Pölönen, Jaana Riikonen, Ville Rytönen sekä Stephan Schulz. Kaivauskertomuksen valmistuminen lykkääntyi kevästä 2009 kevääseen 2010 kaivausjohtajan saaman 5 kk intendentin viransijaisuuden ja uuden kenttäkauden vuoksi. Kesällä 2009 Halikon Kirkkomäessä tutkittiin jälleen. Tällöin huoltotien penkassa olleet rakenteet otettiin esille. Tästä kaivauksesta laaditaan vuoden 2010 kaivaustutkimusten jälkeen oma raportti.

Halikon Kirkkomäeltä saatiin kesän 2008 tutkimuksissa talteen runsaasti näyttäviä löytöjä, jotka näyttäisivät ajoittuvan pääosin aivan viikinkiajan lopulle ja osin ristiretkiajalle. Hyvin samankaltaista esineistöä on löydetty Rikalan ruumiskalmistosta. Ilmeisesti Kirkkomäellä on vielä haudattu vanhan perinteen mukaan kun Rikalassa jo siirryttiin ruumishautaukseen. Kirkkomäen käyttö kalmistona on alkanut viimeistään 1000-luvulla, mahdollisesti jo aiemmin. Kirkkomäen kalmiston läpi on vedetty kaapelilinjoja, ojia ja putkilinjoja viime vuosikymmeninä. Huoltotie katkaisee mäen eteläosan kahtia. Huoltotien syvä leikkaus vaatii maisemointia maisemavaurion haittojen pienentämiseksi. Kirkkomäki kuuluu Museoviraston muinaisjäännösten hoitoyksikön hoitokohteisiin. Kirkkomäen koko lakialue on kuitenkin yhä muinaismuistolain (295/63) suojaamaa kiinteää muinaisjäännöstä, jota koskevista maankäyttöhankkeista tulee neuvotella Museoviraston kanssa.

Helsingissä 3.5.2010

Esa Mikkola

Sijainti ja topografia

Kirkkomäki sijaitsee Halikonjoen itärannalla. Joen toisella rannalla ovat Rikalamäki, Kihistenmäki ja Puotila rautakautisine kohteineen. Kirkkomäki muodostuu pitkänomaisesta lähes etelä-pohjois-suuntaisesta jyrkkärinteisestä mutta tasalakisesta mäestä, joka idässä kohoaa 8-10 metriä ympäristöönsä korkeammalle. Lännessä mäki kohoaa lähes 30 metriä jokilaaksosta. Koko mäen pohjoisosaa on hautausmaakäytössä. Myös mäen länsipuolelle alas jokilaaksoon on rakennettu uusi iso hautausmaa. Lähes koko mäen rakentamaton osa on esihistoriallista polttokenttä- ja ruumishautakalmistoa. Aivan mäen eteläkärjessä on avokalliota. Mäen keski- ja pohjoisosaa peittää vaaleankeltainen moreenikerros, jossa on paikoin hienoa kivetöntä hiekkaa. Mäen rinteillä esiintyvä savi on sinne muualta tuotua. Mäen lakialueen tasaisuus hautausmaan eteläpuolella voi olla seurausta alueen viljely- ja laidunkäytöstä 1700- ja 1800-luvuilla. Vuoden 2003 kaivauskertomukseen sisältyy Anu Kehusmaan tekemä historiallisen kartta-aineiston analyysi, johon ei tässä yhteydessä tarkemmin puututa.

Tutkimushistoria

Museoviraston arkistossa olevan pääluettelon mukaan ensimmäiset löydöt Halikon Kirkkomäestä on luettelointu Kansallismuseon kokoelmiin vuonna 1881. Tällöin kokoelmiin on liitetty särmänuppinen hevosenkenkäsolkki sekä kaksi rannerengasta (KM 2058:4-6), jotka kreivi August Armfelt oli toimittanut Muinaistieteelliselle toimikunnalle. Luettelotekstin mukaan solki ja molemmat rannerenkaat löydettiin vuonna 1872, kun kirkkomaata laajennettiin mäen korkeimmalta kohdalta. Esineet löytyivät noin 4-5 sylvän eli 8-10 metrin päästä lounaaseen kirkon tapulista ja korttelin (n. 15 cm) verran maanpinnan alta likeltä toisiaan. Armfelt-suvun hauta-aluetta rakennettaessa oli löytynyt myös fasettinuppinen hevosenkenkäsolkki ja kaksi muuta rannerengasta (KM 5512:24–26), jotka kreivi Armfelt kuitenkin piti omissa kokoelmissaan. Esineet päätyivät Muinaistieteelliselle toimikunnalle vuonna 1910 osana huomattavaa muinaisesinekokoelmaa, joka luovutettiin valtiolle kreivin kuoltua.

Vuonna 1895 Kirkkomäestä löytyi kaksi miekan katkelmaa ja kilvenkupura. Miekan säilän katkelmat ovat pituudeltaan 25,5 cm ja 15,5 cm. Kilvenkupuran vastineita tunnetaan mm. Halikon Muntolasta

(KM 13790:2), Liedon Merolanmaasta (KM 9222:130 ja 342), Euran Pappilanmäestä (KM 11063:555) ja Mikkelin Moisio Latokalliolta (KM 10874:1). Esine ajoittuu viikinkiaikaan 800-1000 –luvulle jKr. (Kivikoski 1973:114, Tafel 98 Abb.851). Löydöt tulivat esille perunamaata muokatessa. Hjalmar Appelgren-Kivalo tarkasti löytöpaikan 1896. Appelgrenin tarkastuskertomuksen mukaan löytöpaikka sijaitse mäen laella noin 20-30 jalan eli 6-9 metrin päästä kirkkomaan aidasta.

Seuraavan kerran Kirkkomäellä on ilmeisesti käyty vuonna 1914, jolloin A.M. Tallgren tarkastaessaan Halikon Mustamäen pääosin balttilaisista pronssikoruista koostuvan kätkölöydön löytöpaikkaa, kävi myös Kirkkomäellä. Tämän jälkeen mäkeen ei juuri kiinnitetty huomiota. Vuonna 1978 kirkon ohi kulkevan tien leikkauksesta löytyi rautakauteen ajoittuva saviastian kappale. Sen tarkkaa löytöpaikkaa ei tiedetä. Kun vielä mäellä havaittiin kasvavan useita kulttuuri-indikaattorasveja, oletti Anna-Liisa Hirviluoto Halikon historia -kirjassa, että mäellä olisi ollut myös asuinpaikka (Hirviluoto 1992). Vuonna 1983 Kaarlo Katiskoski kaivoi Kirkkomäen itäpuolella kevyenliikenteen väylällä, mutta kaivaus jäi löydöttömäksi. Vuoden 1998 Halikon kunnan kiinteiden muinaisjäännösten inventoinnin yhteydessä kohde tarkastettiin, mutta esimerkiksi sen laajuus jätettiin tarkemmin selvittämättä. Inventoinnin toteutti näiden tutkimusten johtaja.

Vuonna 2003 Eeva Raike tutki Kirkkomäkeä kahteen otteeseen. Halikon seurakunta suunnitteli hautausmaan laajennushanketta sekä huoltorakennusten ja huoltotien sijoittamista alueelle. Tutkimuksissa mäen laelta paljastui oletettua laajempi polttokenttäkalmisto. Aivan mäen eteläosassa myöhempi maankäyttö näytti sotkeneen kerrosjärjestyksiä, joten vuoden 2003 tutkimusten jälkeen Museovirasto antoi suostumuksensa huoltotien vetämiseen aivan mäen eteläosan poikki. Suunnitelmakartoissa tien leveys on 8 metriä. Vuonna 2008 kävi ilmi, että huoltotien leikkaus on 12 metriä leveä. Vuoden 2009 tutkimuksissa paljastui, että tie on vedetty mitä suurimmalla todennäköisyydellä myöhäisrautakautisen ruumiskalmiston kautta. Koska vuoden 2009 tutkimukset jäivät kesken, ei ruumiskalmiston olemassaolosta ole täyttä varmuutta. Tutkimuksia kuitenkin jatketaan vuonna 2010.

Vuoden 2008 koekaivauksen käytännön toteutus

Toukokuun koekaivauksen tarkoituksena oli selvittää koskeeko Halikon seurakunnan uusien huoltorakennusten rakennussuunnitelma kiinteää muinaisjäännöstä. Heinäkuun tutkimusten

tarkoituksena oli tutkia rakentamisalueella oleva muinaisjäännöksen osa eli poistaa muinaismuistolain mukainen rauhoitus tarvittavalta rakennusalueelta. Toukokuussa mäen itärinteen juurelle rakennussuunnitelma-alueelle avattiin 9 kappaletta 1 x 1 m laajuista koekuoppaa. Lisäksi vedettiin yhden neliömetrin levyinen ja kymmenen metrin pituinen itä-länsi-suuntainen koeoja (koeoja 1) rinteen maannosprofiiliin sekä mäen laella sijaitsevan polttokalmiston rajan selvittämiseksi. Koeojan länsipääty sijoittui heinäkuun kaivausalueen keskikohtaan. Toinen koeoja (koeoja 2) avattiin kaivinkoneella Kirkkomäen itärinteen edessä olevalle tasanteelle, jonka todettiin olevan paksu täytemaakerros. Kaivausjohtajan löydettyä huoltotien profiilista suuren määrän poltettuja luita ja rautakautisen saviastian kappaleen avattiin huoltotien reunasta kohti pohjoista kaksi metriä leveä ja noin kuusi metriä leveä kaivausalue. Poltetut luut ovat FM Kati Salon alustavan analyysin mukaan ihmisluita (ks. liite 1) eli kyseessä oli osittain huoltotien rakentamisen yhteydessä tuhoutunut ajoittamaton palokuoppahauta. Myöhemmin luiden joukosta löydettiin pieni pronssipellin pala. Luita ei ole ajoitettu. Kaivausalueelta löydettiin osin vanhan kaapelikaivannon tuhoama liesirakenne, jossa oli erittäin runsaasti saviastian kappaleita. Aivan huoltotien reunassa oli mahdollinen esineetön ruumishauta aivan palokuoppahaudan vieressä.

Heinäkuun kaivauksessa avattiin suuri yhtenäinen kaivausalue mäen laen itäreunaan. Aluetta laajennettiin myöhemmin sekä pohjoiseen, etelään ja itään. Pääosa kaivausalueesta avattiin lapioiden, mutta pohjoisosan laajennusalueen avaamisessa avusti hautausmaanhoitaja Arto Lehtovirta Halikon seurakunnan pienoiskaivinkoneella. Tämä nopeutti tutkimusta huomattavasti. Itse kaivaminen toteutettiin kaivauslastoin tasokaivauksena kaivauskerroksen ollessa 10 cm. Löytöjen talteenotto tapahtui neliömetrin tarkkuudella, joskin hienoimmille löydöille mitattiin tarkka löytöpaikka senttimetrin tarkkuudella Museoviraston arkeologian osaston takymetrillä, joka saatiin käyttöön heinäkuun ajaksi. Kaikki irrotettu maa-aines seulottiin pienimpienkin löytöjen talteen saamiseksi. Käytössä olleiden rullaseulojen seulaverkon silmäkoko oli 5 ja 6 mm. Dokumentointitasojen ja kaivauskerrosten numeroinnissa noudatettiin periaatetta, jonka mukaan nykyinen maan pintataso on taso 0. Sen alta kaivetaan kerrosta 0 eli turvekerrosta, jonka alta paljastuu puolestaan ensimmäinen dokumentointitaso 1. Tässä tapauksessa turpeen alla oli kuitenkin muualta ajettua harmaata savea siinä määrin, että se päätettiin poistaa dokumentoimatta tarkemmin tasoa 1. Vasta täytesavikerroksen alta paljastunut kalmistoon liittyvä taso 2 dokumentoitiin piirtämällä ja valokuvaamalla. Valokuvausdokumentoinnissa käytettiin sekä digitaalikuvausta että mustavalkokuvausta. Dokumentointitasojen numerointi tarkoittaa sitä, että taso on samannumeroisen kaivauskerroksen pinta.

Kohteesta laadittiin yleiskartta, johon on liitetty myös aiemmat kaivausalueet. Lähes kaikki tasot ja profiilit dokumentoitiin piirtämällä. Kartta-aineisto on digitoitu ja tulostettu MapInfo-ohjelmalla. Kartoitusta varten alueelle luotiin oma koordinaatisto, jossa x-akselin arvot kasvavat pohjoiseen ja y-akselin arvot itään. Koekuoppien ja kunkin kaivausruutujen koordinaattitieto vastaa kuopan lounaiskulman koordinaattia Museoviraston arkeologissa kenttätöissä vakiintuneen käytännön mukaisesti. Luotu koordinaatisto ei ole täysin etelä-pohjois-suuntainen. Se poikkeaa neulapohjoisesta joitakin gooneja. Koordinaatiston suunta on otettu hautausmaan eteläisestä kiviaidasta. Koordinaatisto oli periaatteessa samankaltainen kuin Eeva Raikkeen vuonna 2003 käyttämät koordinaatistot. Korkeustieto siirrettiin Halikon kunnan talon seinässä olevasta korkeuskiintopisteestä n:o 103 joka on 22,244 m mpy. Kyseinen piste on Halikon kunnan oma kiintopiste eikä sen tietoja ole Maanmittauslaitoksen tietokannassa. Korkeuskiintopiste siirrettiin toukokuussa Kirkkomäen itäpuolen juurella sijainneeseen kantoon, josta se heinäkuussa siirrettiin takymetrin asemointipisteisiin (yleiskartassa AP1-4). Mitään näistä pisteistä ei enää ole jäljellä, sillä paikalla on kolme suurta huoltorakennusta.

Toukokuussa 2008 avatut koekuopat, koeojat ja kaivausalue

Koekuoppien tarkoituksena oli selvittää onko kyseisessä kohdassa kiinteää muinaisjäännöstä tai sellaisia löytöjä ja rakenteita, jotka voisivat liittyä kiinteään muinaisjäännökseen. Pelkästään koekuoppien perusteella ei voida tehdä pitkälle meneviä johtopäätelmiä muinaisjäännöksestä ja sen muodostumisprosesseista. Koekuoppien avulla muinaisjäännöksen laajuus on helpoiten selvitettävissä. Niistä saatava informaatio on usein riittävä myös muinaisjäännöksen summittaisen ajoittamisen osalta. Koeojien laajempi pinta-ala ja yhtenäiset pitkät profiilit antavat koekuoppia paremmin tietoa muinaisjäännöksestä. Laajat yhtenäiset kaivausalueet ovat muinaisjäännöksen tutkimisen kannalta parhaita, vaikka laajojen alueiden valokuvausdokumentaatio onkin haasteellista. Kirkkomäelle tehtiin niin koekuoppia, koeojia kuin avattiin laaja yhtenäinen kaivausalue. Seuraavassa esitellään toukokuussa avatut alueet.

Koekopat

5000/1000 1x1 m, syvyys 25-30 cm

Pohjoisprofiilissa muutaman senttimetrin paksuinen turve, jonka alla tiilenkappaleiden, sekä erikokoisten kivien sekaista täytemaata. Ei löytöjä eikä merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

5005/1000 1x1 m, syvyys länsireunassa 45 cm, itäreunassa 25 cm

Pohjoisprofiilissa muutaman senttimetrin paksuinen turve, jonka alla täyttömaata, jossa hyvin vähän pieniä kiviä. Itäpuolella savimaata, jonka alla puhdasta pohjahiekkaa. Ei löytöjä eikä merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

5006/997 1x1 m, syvyys 37 cm

Eteläprofiilissa turve 10 cm, jonka alla tummempaa maata. Länsireunan tarkistuspiston (50 cm) pohjaan asti täytemaata, jossa pikkukiviä ja pari suurempaa kiveä. Löytöinä kuonaa (KM 37409:211) ja tummasta läikästä 25-30 cm syvyydestä saviastiankappale (KM 37409:210).

5010/997 1x1 m, syvyys itäreunassa 8 cm, länsireunassa 20 cm

Pohjoisprofiilissa turpeen alla täytemaamaista pehmeää ja kivetöntä hiekkaa. Profiilin länsi- ja itäreunoilla suuret kivet. Ei löytöjä eikä merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

5010/1000 1x1 m, syvyys 20 cm

Eteläprofiilissa turpeen alla koko syvyydeltä pehmeää ja pikkukivistä täytemaata. Länsikulmaan kaivettu tarkistuspisto 73 cm syvyyteen. Ei löytöjä eikä merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

5015/997 1x1 m, syvyys 30 cm

Pohjoisprofiilissa turpeen alla tasainen 5 cm savikerros, jonka alla täytemaata. Löytöinä 10 cm syvyydestä hevoskenkänäula (KM 37409:213), 11 cm syvyydestä pala pronssipeltiä astian reunasta (KM 37409:212) sekä saviastian pala (KM 37409:214).

5015/1000 koeoja, syvyys 100 cm

Länsiprofiilissa satunnaisten kivien sekainen täytemaa.

5020/1000 1x1 m, syvyys 30 cm

Pohjoisprofiilissa turpeen alla täytemaakerros. Runsaasti suurehkoja kiviä. Itäkulmaan kaivettu tarkistuspisto 47 cm syvyyteen. Ei löytöjä eikä merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

5030/1000 1x1 m, syvyys 30 cm

Pohjoisprofiilissa turve 10 cm, jonka alla tummempaa maata. Ei täytemaata. Profiilissa muutama kivi ja runsaasti tiililohkoja. Ei löytöjä eikä merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

Koeoja 1

Koeoja 1 avattiin kaivinkoneella koordinaattipisteiden 5015-5016/1000-1010 väliselle alueelle koekuopan 5015/1000 itäpuolelle. Koeojan pinnankorkeus vaihteli 32,78 ja 31,88 m mpy välillä.

Koeoja oli syvimmillään noin 120 cm. Koeojassa oli paikoin suurehkoja kiviä ja eri paksuisia täytemaakerroksia. Aivan koeojan länsipäästä tutkittiin tarkemmin kaivaen tummanruskea

maannosalue, mutta sekin osoittautui täytemaakohdaksi. Näin ollen koeojan perusteella on ilmeistä, että Kirkkomäen itärinteeseen juurelle oli ajettu yli metrin vahvuudelta täytemaata. Täytemaa-alueella kasvoi rivissä yli 50-vuotiaita koivuja. Aluetta lienee maisemoitu 1950-luvulla. Mäen itärinteessä ja itäpuolella sijainneista kirkkotalleista ei kuitenkaan havaittu enää mitään merkkejä. Aiemmin mainitut itärinteeseen puolikaaren muotoiset vauriokohdat saattavat liittyä näihin kirkkotalleihin. Samoin rinteessä havaittu sitkas saviaines, joka mitä ilmeisemmin on tuotu estämään melko jyrkän, noin nelimetrisen rinteeseen maa-ainesten liikkumista.

Koeoja 2

Koeoja 2 avattiin koordinaattipisteiden 5006-5007/990-1000 rajaamalle alueelle koekuopan 5006/997 molemmille puolille. Koeojan pinnankorkeus vaihteli länsipäädyn 36,19 m mpy itäpäädyn 32,22 m mpy. Koeojan dokumentointitasot on yhdistetty heinäkuussa avatun isomman kaivausalueen vastaaviin tasoihin. Niiden numerointi on hieman erilainen kaivauskerroksen paksuudesta johtuen. Jokaisen kartan seliteosassa annetaan kunkin alueen dokumentointitaso numero. Kirkkomäen itärinteessä oli heti ohuen nurmikerroksen alla harmaata puhdasta savea. Ilmeisesti muualta tuotua sideainesavea oli paksuimmillaan lähes 20 cm. Savikerroksen alla koeojan yläosassa linjan $y = 994$ länsipuolella esiintyi nk. kalmistokerrosta ruskeanharmaata nokimaan sekaista multaa. Kirkkomäen tasaisen laen alueella koeojassa oli halkaisijaltaan noin 20 cm kivistä koottua harvaa kalmistokiveystä. Mäenrinteen jyrkimmässä kohdassa ohuen savikerroksen alla oli lähinnä ruskeanharmaata mullan sekaista moreenia. Rinteeseen alaosassa ei ollut enää savea ja maannos muistutti enemmän kalmistokerrosta, mutta se oli sitä vaaleampaa ruskeanharmaata multaa, mahdollisesti sekoitettua täytemaata. Löytöjä saatiin talteen koeojan jokaisesta ruudusta. Koeojan länsipäästä saatiin talteen mm. rosettikuviainen vyönhela. Löytöjen määrä oli vähäisin mäen jyrkimmässä kohdassa. Aivan alimpien ruutujen muutamat löydöt lienevät valumaa mäen laen kalmistosta. Toisaalta mäen hyvin lämpimällä itärinteellä on voinut olla myös asuinpaikka, mihin myös kaivausalueen 1 havainnot viittaavat. Asuinpaikka on kuitenkin täysin tuhoutunut 1900-luvun maankäytössä.

Kaivausalue 1

Kaivausalue 1 avattiin toukokuussa huoltotien leikkauksessa havaitun palokuoppahaudan kohdalle jyrkkään rinteeseen koordinaattipisteiden 4984,5-4991/998-1000 rajaamalle alueelle. Kaivausalueen

eteläreunan kaarevuus johtuu huoltotien linjauksesta. Alueen länsireunalla mäen päällä kasvoi nuori vaahtera, jonka lounaispuolella oli matala kivirivi, joka oli ilmeisesti jonkin mäen laen 1800-luvun pelto- tai hakamaavaiheen aikaisen kiviaidan tai penkereen reunus. Kaivausalutta peitti ohuen kasvillisuuskerroksen alla melko yhtenäinen kerros harmaata humuspitoista multaa, jonka alta paljastui paikoin noensekaista paikoin ruskean moreenin sekaista multaa. Huoltotien leikkauksessa näkynyt ruumishautakuviota muistuttava tasapohjainen SSE-NNE -suuntainen suorakaidekuvio H2 tuli esille mullan alta vasta dokumentointitasossa 5 eli noin 25 cm syvyydellä pinnasta. Vaikka kaivauskerros pyrittiin pitämään 5 cm paksuisena. Käytännössä kaivajat kaivoivat länsiosasta paksumman kerroksen kuin itäosasta tasoittaen voimakkaan kaltevaa aluetta kaivaustyön edetessä. Alueen pohjoisosan poikki vinosti kaakosta luoteeseen oli havaittavissa kivisempi vyöhyke, jossa maannos vaikutti sekoittuneelta. Dokumentointitasossa 6 kaivausalueen poikki havaittiin kulkevan noin 30 cm levyinen kaapelikaivanto, jossa käytöstä poistettu kaapeli oli suojattu betonikouruin. Kaapelikaivanto oli leikannut osittain ruudussa 4989/999 sijainneen sirpalekivistä koostuvan lieden R1, jonka alueelta saatiin talteen runsaasti saviastian kappaleita. Yhdessä mustapintaisessa palassa oli erikoinen kohovyökoristelu.

Kohovyökoristeinen kylkipala KM 37409:123 kaivausalueelta 1, reunakoristeinen pala KM 37409:687 sekä kalanruotokoristeinen pala KM 37409:382 löytyivät kaivausalueelta 2 myöhemmin kesällä. Kuvat Lassi Närväinen 2008.

Kaivausalueelta 1 piirrettiin seuraavat profiilit (Kartta 13): länsiprofiili 4984-4994/998, itäprofiili 4986-4991/1000, pohjoisprofiili 4991/998-1000 sekä tienleikkausprofiili 4984,18/998-4985,80/1000. Tienleikkausprofiiliin on merkitty haudat 1 ja 2. Kaivauksen päätyttyä tienleikkauksen kohtaan rakennettiin irtokivistä sortumissuoja ja kaivausalue täytettiin huolellisesti. Myöhemmin Muinaisjäännösten hoitoyksikkö vahvisti tienpenkkaa karkealla sepelisoralla osana tienleikkauksen maisemointihanketta.

Heinäkuun 2008 kaivausalue ja sen laajennusosat eli kaivausalue 2

Alunperin kaivausalue sijoittui koordinaattipisteiden 4997-5017/990-995 väliselle alueelle, mutta sitä laajennettiin pohjoisessa koordinaattien 5017-5022/990-994 rajaamalle alueelle, idässä välillä 5010-

5015/995-996 metrin levyisenä kaistaleena sekä vielä ruutujen 5013/996-997 alueelle. Etelässä laajennuksen ensi vaiheessa avattiin koordinaattipisteiden 4992-4997/992-995 välinen alue sekä vielä viimeisessä vaiheessa kaakkoisrinne kaivausalueen 2 ja kaivausalue 1 väliltä. Tämä ja pohjoinen laajennus avattiin kaivinkoneella, muuten alueet avattiin lapioiden. Yhteenlaskettuna avatun alueen pinta-ala on noin 200 m².

Turpeen ja alta paljastuneessa tasossa 1 ei ollut mitään arkeologisesti mielenkiintoista dokumentoitavaa, sillä maannos muodostui mullasta ja harmaasta savesta. Tasoa 1 ei siis dokumentoitu. Multa- ja savikerros poistettiin lapioin. Dokumentointitasossa 2 esille tuli polttokalmiston reunan kiveystä sekä ruskeanharmaata multavaa maata. Aivan länsiprofiilin vieressä alueella 5004-5010 maannos oli selvästi tummempi ja nokisempi. Kalmistokiveys oli melko harva. Se koostui hyvin erikokoisista kivistä, joista suurimmat olivat halkaisijaltaan noin 30-50 cm. Dokumentointitasossa 2 huomio kiinnittyi kahteen moderniin häiriöön. Linjalla x = 5003 kulki suoraan mäen yli lännestä itään ojamainen noin puoli metriä leveä kaivanto. Kapeampi kaapelikaivanto, joka havaittiin jo kaivausalueella 1 toukokuussa kulki myös kaivausalueen 2 poikki noin 30 cm levyisenä. Aivan kaapelikaivannon lounaispuolella ruuduissa 4992-4995/993-995 oli kaksi kaakko-luode – suuntaista noin 2 metriä pitkää ja noin 70 cm leveää mahdollista ruumishautakuoppaa. Niissä oli joitakin kiviä, mutta mitään löytöjä tai merkkejä mahdollisesta vainajasta ei havaittu. Kesän 2009 tutkimusten perusteella rakenteita voidaan kuitenkin pitää ruumishautakuoppina ja ne on nimetty karttoihin tunnuksilla H2 ja H3.

Aivan kaivausalueen itäosassa ruutujen 5001-5012/994-995 alueella, jossa rinne lähtee jyrkimmin laskemaan, saven alta paljastunut maannos oli lähinnä mullan sekaista ruskeaa moreenia. Lisäksi linjan x = 5011 pohjoispuolella esille tuli räjäytettyjen ja/tai lohkottujen maakiven kappaleita. Linjan 5015 pohjoispuolella oli poikkeuksellisen paksulta harmaata savea. Savella lienee täytetty rinteessä ollutta notkelmaa. Räjäytettyjen kivien ympärillä oli myös ympäristöä enemmän savea. Niiden itäpuolelta kaadettiin ennen kaivausta kaksi suurta vuorimäntyä, joiden kannot hankaloittivat hieman kaivamista. Kantojen ja räjäytettyjen kivien välisellä alueella oli joitakin pyöreitä nokimaaläikkä. Kaivausaluetta laajennettiin myöhemmin pohjoiseen. Laajennusalueen dokumentointitasoa 2 peitti kokonaisuudessaan vaaleankellertävää täysin puhdasta täytehiekkää. Vanhan kaivausalueen ja laajennuksen väliin jätettiin profiilipalkki poikittaisprofiilin selvittämiseksi. Profiilipalkki kaivettiin myöhemmin pois ja siitä saatiin talteen mm. hieno lähes kokonainen rannerengas.

Dokumentointitasossa 3, joka oli noin 10 cm edellistasoa syvemmällä, esille tuli tiheämpi kalmistokiveys. Aivan kaivausalueen eteläosassa olevasta rakenteesta H2 paljastui kuopan reunoja kiertävää kiveystä. Ruskeanharmaan multavan löytöjä sisältävän maannoksen sekä nokimaan osuus väheni ja ruskean moreenihiekan alueiden koko kasvoi. Varsinaista kalmistokerrosta oli jäljellä enää ruutujen 5004-5010/990-991 alueella sekä linjan $x = 5016$ pohjoispuolella. Aivan kaivausalueen pohjoisosassa puhtaan täytehiekkan alta paljastui tumman nokimaansekaisen ruskeanharmaan multavan hiekan muodostava maannos, jossa oli melko tiheä pienten kivien muodostama kiveys. Paikoin maaperässä oli hyvin runsaasti saviastian palasia. Ruudun 5019/991 kaakkoiskulmassa oli siinä määrin saviastian kappaleita, että voidaan olettaa kokonaisen astian hajonneen paikalleen. Alueelta saatiin talteen myös erittäin hienoja pronssikoruja ja muita löytöjä. Koko laajennusalueen poikki kulki noin metrin levyinen putkikaivanto, joka oli täytetty edellä mainitulla kellertävällä karkealla hiekalla. Joidenkin tietojen mukaan kyseessä olisi 1980-luvulla Kirkkomäen poikki vedetty vesijohtolinja. Kaikeksi onneksi kaivanto on vain metrin levyinen, joten kalmistoa on säilynyt ehjänä sen molemmin puolin.

Dokumentointitasossa 4 dokumentoitavia ilmiöitä oli enää ruutujen 5016-5021/990-993 alueella kaivausalueen pohjoisosassa, ruutujen 5003-5004/990-991 alueella kaivausalueen keskiosassa sekä ruutujen 4998-4999/992-993 alueella kaivausalueen eteläosassa. Tason 4 dokumentoinnin jälkeen ilmiöt kaivettiin puhtaaseen pohjamaahan luontaisten rajojensa mukaan. Kaivauksen päätyttyä kiinteän muinaisjäännösalueen rajat merkittiin selvästi maastoon ja kaivausalueen länsiosa täytettiin. Itäosan täyttö oli tulevan rakennushankkeen vuoksi turhaa. Muinaisjäännösten hoitoyksikön työryhmä siisti täyttöalueet myöhemmin kesällä 2008 tutkija Satu Mikkonen-Hirvosen johdolla.

Kaivausalueelta 2 dokumentoitiin seuraavat profiilit: länsiprofiilit 4992-4997/922 ja 4997-5022/990 (Kartat 15 ja 16), eteläprofiili 4992/992-999 ja 4997/990-992 (Kartta 14). Profiilipalkki linjalla $x = 5018$ dokumentoitiin ainoastaan valokuvaamalla (esim. DG 583:180-182). Toukokuussa kaivetun koeojan 2 profiilit toimivat myös kaivausalueen 2 poikkaisprofiileina, sillä koeojan länsipää sijoittui kaivausalueen keskiosaan. Koeojan 2 pituudessa tosin havaittiin heinäkuussa noin 30 cm suuruinen mittavirhe, joka aiheutui mittanauhojen käyttämisestä hyvin jyrkässä rinteessä. Mittavirhe on yllättävän suuri ottaen huomioon koeojan pituuden. Rinnekohteissa takymetri lisää huomattavasti mittaamisen tarkkuutta.

Löytöaineisto

Saviastian kappaleet muodostavat suurimman löytöryhmän. Saviastianpaloja saatiin talteen yli 4700 kappaletta, mikä vastaa noin 6,7 kg. Saviastiankappaleiden määrä on koko löytömäärästä lähes 75 %. Erityisen runsaasti saviastian paloja saatiin talteen kaivausalueelta 1, jonka alueelta löytyi yli 700 saviastianpalaa. Suhteutettuna alueen pinta-alaan (n. 12 m²) löytömäärä on merkittävä. Suurin osa saviastianpaloista on peräisin yksinkertaisista karkeatekoisista ja paksuseinäisistä astioista. Löytöaineistossa on kuitenkin useita poikkeuksellisesti koristeltuja astianpaloja. Koristelu on toteutettu joko vedetyllä viivalla tai nuorapainanteella. Koristeaiheina on kalanruotokuvio, aaltoviiva, verkkokuvio sekä nuorapainanneaaltoviiva.

Palanutta luuta saatiin talteen melko vähän, vain hieman alle 320 grammaa. Luun levintä keskittyi selkeästi kahdelle alueelle: haudan 1 muodostaman palokuopan kohdalle huoltotien leikkausprofiiliin sekä ruutujen 5017/992-993 alueelle kaivausalueen 2 pohjoisosassa. Jonkin verran luuta saatiin talteen myös alueelta 5011-5013/992-993 eli kohdasta, josta vuorimännyt kaadettiin pois.

Kaivaukselta saatiin talteen runsaasti pronssiesineitä ja niiden kappaleita (peräti 158 kpl) sekä rautaesineitä. Löydöt ovat tutkimuksellisesti arvokkaita, sillä samoja esinetyyppejä on aiemmin löydetty mm. Rikalan ruumiskalmistosta. Helmien määrä on poikkeuksellisen pieni. Mahdollisesti jopa kivikaudelta peräisin olevaa kvartsia löydettiin 40 kappaletta. Kvartsia esiintyy tosin myös puhtaasti rautakautisissa kohteissa. Toisaalta löytöaineistoon kuuluu kaunis, kauttaaltaan retusoitu piistä valmistettu nuolenkärki KM 37409:579. Muut piilöydöt lienevät pääosin tuluspiin kappaleita. Palanutta tai kuonaksi muuttunutta savea löytyi lähinnä rinteen alaosista sekä kaivausalueelta 1. Tämä voi viitata rinteen itäpuolen asuinpaikkakäyttöön.

Taulukko löytöjen määrästä ja painosta löytöryhmittäin

LAJI	kpl	g
Lasihelmet	4	8,4
Pronssiesineet ja niiden kappaleet	158	527,7
Rautaesineet ja niiden kappaleet	71	521,1
Saviastianpalat	4738	6722,8
Savikiekon kappaleet	2	49,1
Savitiivistettä	10	33,4
Palanut savi	145	138,7
Kuonaa	278	1506,3
Hioimet ja niiden kappaleet	4	21,4
Piitä	6	10,8

Kvartsia	40	155,5
Palanutta luuta	1028	319,1
Luuta	3	0,8
Yhteensä	6487	10015,1

Pronssilöydöt

Kaivauksen aikana saatiin talteen pieni, ilmeisesti pronssista tai mahdollisesti hopeasta valmistettu hevosenkenkäsolkki KM 37409:785, jossa soljen kaareva ja keskikohdasta kohovyöllä varustettu kehä päättyy vastakkaisiin eläimenpäihin. Solki löytyi kaivausalueelta 2 ruudun 5017/992 kerroksesta 2. Esine on osittain sulanut. Se ajoittunee ristiretkiaikaan 1025-1150 jKr.

KM 37409:785. Eläimenpääsolki. Kuva Lassi Närväinen 2008.

Toinen pieni pronssista valmistettu hevosenkenkäsolkki KM 37409:798 löytyi niin ikään kaivausalueelta 2. Ruudun 5018/992 toisesta kerroksesta löydetty solki kuuluu nk. rullapäisten hevosenkenkäsolkien tyyppiin. Soljen kehän poikkileikkaus on kolmion muotoinen ja kehän puolivälissä on kohovyökoriste. Toinen rullalle taivutetuista päistä puuttuu mutta soljen neula on säilynyt lähes kokonaan. Solkityyppi on melko yleinen. Esine ajoittunee joko viikinki- tai ristiretkiaikaan (800-1150 jKr.).

KM 37409:785. Rullapäinen hevosenkenkäsolkki. Kuva Lassi Närväinen 2008

Suuri osa pronssilöydöistä on polttokalmistolle tyypillisesti sulanut polttoroviolla tunnistamattomiksi. Sulaneiden palojen joukossa on kuitenkin yksi pyöreän kupurasoljen katkelma. Esine on luetteloitu alanimeroille :453 yhdessä nk. ristikkoriipuksen katkelman kanssa.

Kirkkomäen korkeimmalta kohdalta on aiemmin löydetty useita pronssisesta rannerenkaita. Nyt saatiin talteen kaksi rannerenkaan katkelmaa. Niistä suurempi KM 37409:788 on peräisin päihin kapenevasta kohovyö ja kolmioleimakoristeisesta korusta. Vastaavanlasia rannerenkaista on löydetty varsinkin Vakka-Suomen alueelta, mutta myös Karjalasta sekä Venäjältä. Erityisen runsaasti kyseisiä solkia esiintyy Skandinaviassa ja esim. Kivikoski (1973:100. Tafel 84, Abb. 736) pitää esinemuotoa ruotsalaisena. Rannerengas löytyi kaivausalueen 2 ruudusta 5018/990 eli kaivausalueen pohjoisen laajennuksen eteläpuolelle jätetystä profiilipalkista. Esine ajoittunee viikinkiaikaan.

KM 37409:788. Rannerenkaan katkelma. Kuvat Lassi Närväinen 2008

Massiivien pronssirannerenkaan päätykatkelma KM 37409:238 löydettiin läheltä kaivausaluetta 1 alhaalta rinteestä ruudusta 4995/999 aivan pintaturpeen alta. Esine on koristettu päädystä kehän poikki kulkevilla viiva- ja leimakuvioilla. Rannerenkaan poikkileikkaus on ollut segmentin muotoinen. Massiiviset rannerenkaat ajoittuvat niin ikään viikinkiaikaan. Rannerenkaiden lisäksi löydettiin kaksi yksinkertaista pronssista spiraalisormusta KM 37409:519 ja 678.

DG583:117 ja 117, spiraalisormus KM 37409:678 *in situ* ruudussa 5005/991 kerrosta 2 kaivettaessa. Kuvat Museovirasto/Riku Mönkkönen 2008

Kaivausalueen 1 keskivaiheilta ruutujen 5004-5008/990-993 alueelta (ks. kartta 32) saatiin talteen peräti 11 pronssista rosettikuvioista nelikulmaista vyönhelaa KM 37409:160, 161, 400, 411, 434, 416, 667, 668, 669, 679, 686) sekä ilmeisesti samaan vyöhön kuulunut vyönsolki KM 37409:685. Rosettikoristeisin vyönheloin koristetut vyölaitteet tunnetaan mm. Halikon Rikalan ja Ylöjärven

Mikkolan ruumiskalmistoista. Molemmissa vyöhön on kuulunut kolmisenkymmentä helaa (Kivikoski:122, Tafel 105, Abb.918). Helat ajoittunevat pääosin ristiretkiaikaan, vaikka niitä esiintyy myös viikinkiajalla. Vyönsoljen neulan koristeellinen kantaosa on katkennut. Solki ajoittunee ristiretkiaikaan (ks. Kivikoski 1973: 145, Tafel 137, Abb. 1197).

DG583:120. Hela *in situ* ruudussa 5005/991. Museovirasto Riku Mönkkönen 2008. Yksityiskohtakuva helasta sekä kuva vyönsoljesta KM 37409:685 Lassi Närväinen 2008.

Nahkavöiden päteheloja saatiin talteen neljä kappaletta. Kaksi pätehelosta KM 37409:794 ja 800 on valmistettu päähän levenevästä kaksinkerroin taitetusta pronssilevystä. Pätehelan KM 37409:643 pää on puolestaan nuppimainen. Pätehela KM 37409:501, joka löytyi ruudusta 5011/994 kerroksesta 2, muistuttaa korvalusikkaa. Vastaavanlainen keskikohdastaan avoin korvalusikkamainen esine on löydetty mm. Mikkelin Orijärveltä vuoden 2006 kaivauksissa.

DG583:118. Hela KM 37409:501 *in situ* ruudussa 5011/994. Kuva Museovirasto/Riku Mönkkönen 2008

Tassukoristeisen hihnanjakajan katkelma KM 37409:551 löytyi kaivausalueen 2 ruudusta 5013/997 toisesta kerroksesta. Vastaavanlainen kolmiosainen hihnanjakaja on löytynyt Tammenpään kalmistosta (KM 2435:4). Tammenpään kalmisto sijaitsee Angelniemessä Halikonlahden rannalla. Esine lienee ristiretkiaikainen.

KM 37409:551. Eläimentassukoristeisen hihnanjakajan katkelma. Kuvat Lassi Närväinen 2008

Muista pronssilöydöistä maininnan arvoisia ovat suuri, yhä kumeasti helisevä pyöreä pronssista valettu kulkunen KM 37409:659 sekä osin sulanut kantaosastaan nelikulmainen kulkunen KM 37409:466. Isomman kulkusen pinta on koristettu piste- ja pisteympyräleimakoristein. Vastaavanlaisia kulkusia on löydetty Köyliön Köyliönsaaren C-kalmiston haudasta 39 (Kivikoski 1973:140, Tafel 126, Abb. 1139).

DG583:123 ja 124. Kulkunen KM 37409:659. Kuvat Museovirasto/Riku Mönkkönen 2008

Lisäksi pronssilöytöinä talteen saatiin pieni ratasmainen riipus KM 37409:844, pronssiketjun katkelmia, pronssispiraalia sekä pronssispiraalin katkelmia, joissa vielä on villalankaa sisällä. Osa näistä vaatteisiin applikoiduista spiraaleista muodostaa pieniä ruusukkeita tai ristikuvioita (ks. esim. KM 37409:278, 846 ja 849). Suurin osa pronssilevyn- tai pellin paloista on koristeettomia. Pieni kuvioitu pronssipellin pala lienee peräisin isosta veitsen tupesta.

Rautalöydöt

Kaivausalueelta 2 löydettiin kokonainen soikea tulusrauta KM 37409:692, ruodollinen rautaveitsi KM 37409:493, hieman epäsymmetrinen suurehko nuolenkärki KM 37409:376, ristinmuotoinen rautahela KM 37409:470 sekä kolme isoa punnusta KM 37409:141, 187 ja 566 sekä kaksi pientä punnusta KM 37409:537 ja :748. Jälkimmäinen on joko kokonaan pronssia tai sitten siinä on

pronssikuori. Suurimman yksittäin rautaesineiden löytökategorian muodostavat niittinaulat, joita saatiin talteen 12 kappaletta. Lisäksi löydettiin joitakin niittinaulojen katkelmia. Tavallisia rautanauloja saatiin talteen kymmenkunta. Osa niistä saattaa liittyä historiallisen ajan toimintaan Kirkkomäellä. Samoin osa tunnistamattomista rautalöydöistä lienee peräisin uudemmalta ajalta.

DG583:125, 112 ja 85. Tulusrauta, veitsi ja yksi niittinauloista *in situ*. Kuvat Museovirasto/Riku Mönkkönen 2008

KM 37409:470 ristinmuotoinen rautahela päitsistä sekä yksi isoista punnuksista. Kuvat Lassi Närväinen 2008

Helmet

Helmien määrä on poikkeuksellisen pieni. Kaivaukselta löytyi yksi tummansininen yksinkertainen lasihelmi KM 37409:259. Iso mustapohjainen, valkeilla viivoilla ja punaisilla silmäkuvioilla koristettu, osittain sulanut helmi KM 37409:542 saatiin talteen aivan kaivausalueen 2 itäreunasta ruudusta 5013/995. Pieni ruskeapohjainen ja valkojuovakoristeinen helmi KM 37409:799 löytyi puolestaan aivan länsiprofiilin vierestä ruudusta 5019/990 kaivausalueen 2 pohjoisosasta. Neljäs helmistä on pieni pronssinen fasettihelmi KM 37409:510.

Yhteenveto

Salon Halikon Kirkkomäki on pahoin pirstoutunut muinaisjäännöskokonaisuus. Mäen itärinteeseen osin rakennetut uudet huoltorakennukset ovat nykyisin maisemallisesti aluetta hallitseva elementti. Huoltorakennusten rakentamisen edellytyksenä olleet melko laajamittaiset kaivaustutkimukset

tuottivat runsaasti uutta tietoa kalmiston laajuudesta, ajoituksesta ja rakenteesta. Nyt löydettyjen esineiden perusteella voidaan olettaa Halikon alueella vallinneen kaksi toisistaan poikkeavaa hautaustapaa. Polttohautausperinne on jatkunut Halikon alueella poikkeuksellisen pitkään. Toisaalta pelkkään esinetytologiaan perustuva ajoitus on aina hieman epävarma menetelmä. Luonnontieteellisiä analyysejä tai radiohiiliajoituksia ei Kirkkomäeltä ole toistaiseksi tehty.

Kuva-aineisto

Kuvan numero	Aihe	Valmistusaika	Kuvaaja	Kuvatyyppi
DG583:1	Yleiskuva, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:2	Yleiskuva / työkuva, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:3	Koekuoppa 5000/1000, kiveys tasossa 1, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:4	Koekuoppa 5000/1000, kiveys tasossa 1, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:5	Koekuoppa 1, taso 1, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:6	Koekuoppa 5010/1000, taso 1, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:7	Kaivausten johtaja Esa Mikkola tutkii valumia, kuvattu kaakosta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:8	Kaivausten johtaja Esa Mikkola tutkii valumia, kuvattu lounaasta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:9	Koekuoppa 5000/1000. kiveys tasossa 2, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:10	Yleiskuva kaivausalueelta, kuvassa kaivausten johtaja Esa Mikkola, kuvattu lounaasta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:11	Yleiskuva kaivausalueesta, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:12	Koekuoppa 5005/1000, tasossa 2, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:13	Koeoja 1, täytemaata, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:14	Koeoja 1, länsiprofiili, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:15	Alue 1, rajattuna, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:16	Alue 1, rajattuna, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:17	Alue 1, taso 1, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:18	Koekuoppa 5006/997, taso 1, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva

DG583:19	Alue 1, eteläprofiili, tien leikkaus, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:20	Alue 1, eteläprofiili, tien leikkaus, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:21	Alue 1, eteläprofiili, tien leikkaus, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:22	Alue 1, eteläprofiili, tien leikkaus, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:23	Koekuoppa 5000/997, taso 1, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:24	Alue 1, taso 2, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:25	Koeoja 2, ennen avaamista, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:26	Koeoja 2, ennen avaamista, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:27	Koeoja 2, taso 1, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:28	Koeoja 2, taso 1, yksityiskohtakuva länsipäädyn kiveyksestä, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:29	Alue 1, taso 3, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:30	Alue 1, taso 3, kuvassa kaivaja Lassi Närväinen, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:31	Koeoja 2, taso 2, kuvassa tutkimusavustaja Päivi Jantunen, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:32	Koeoja 2, taso 2, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:33	Alue 1, taso 4, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:34	Alue 1, taso 4, kiveys, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:35	Alue 1, taso 4, kiveys, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:36	Alue 1, taso 4, kiveys, kuvattu lounaasta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:37	Pronssihela koeojasta 1, in situ, x:5006,44 y:990,59, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:38	Pronssihela koeojasta 1, in situ, x:5006,44 y:990,59, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:39	Koeoja 2, taso 3, länsipääty, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:40	Koeoja 2, taso 3, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:41	Koeoja 2, 5006/996, taso 3, kiveys, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:42	Alue 1, taso 5, eteläpää, kuvassa kaivajat Stephan Schulz ja Jaana Riikonen, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:43	Alue 1, taso 5, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:44	Alue 1, taso 5, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva

DG583:45	Alue 1, taso 5, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:46	Alue 1, taso 5, kuvattu koillisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:47	Koeoja 2, taso 4, länsipääty, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:48	Koeoja 2, taso 4, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:49	Alue 1, yksityiskohtakuva eteläpäästä, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:50	Alue 1, taso 6, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:51	Alue 1, taso 6, kuvattu koillisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:52	Alue 1, taso 6, kuvattu koillisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:53	Työkuva alueelta 1, kuvassa kaivajat Lauri Närväinen ja Miia Listenmaa, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:54	Työkuva, koeojaa 2 kaivetaan, kuvassa kaivajat Maija Lehikoinen ja Heli Etu-Sihvo, kuvattu kaakosta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:55	Työkuva, koeojaa 2 kaivetaan, kuvassa kaivajat Maija Lehikoinen ja Heli Etu-Sihvo, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:56	Yleiskuva, panoraama, kuvattu kaakosta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:57	Yleiskuva, panoraama, kuvattu kaakosta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:58	Yleiskuva, panoraama, kuvattu kaakosta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:59	Yleiskuva, panoraama, kuvattu kaakosta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:60	Alue 1, taso 7, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:61	Koeoja 2, taso 6, länsipääty, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:62	Koeoja 2, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:63	Koeoja 2, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:64	Koeoja 2, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:65	Koeoja 2, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:66	Alue 1, taso 8, kuvattu lounaasta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:67	Yleiskuva mittausdokumentoinnista, kuvassa kaivaja Stephan Schulz, kuvattu koillisesta	2008	Esa Mikkola	digitaalikuva
DG583:68	Yleiskuva, kuvassa apulaistutkija Riku Mönkkönen ja kaivaja Stephan Schulz, kuvattu idästä	2008	Esa Mikkola	digitaalikuva

DG583:69	Yleiskuva, kuvassa kaivaja Heli Etu-Sihvo ja tutkimusavustaja Päivi Jantunen, kuvattu idästä	2008	Esa Mikkola	digitaalikuva
DG583:70	Yleiskuva, kuvassa apulaistutkija Riku Mönkkönen ja kaivaja Stephan Schulz, kuvattu koillisesta	2008	Esa Mikkola	digitaalikuva
DG583:71	Yleiskuva, kuvattu etelästä	2008	Esa Mikkola	digitaalikuva
DG583:72	Yleiskuva, kuvattu etelästä	2008	Esa Mikkola	digitaalikuva
DG583:73	Koeoja 2, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:74	Koeoja 2, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:75	Koeoja 2, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:76	Koeoja 2, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:77	Koeoja 2, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:78	Alue 1, taso 9, kuvattu lounaasta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:79	Alue 1, taso 9, yksityiskohtakuva liedestä, kuvattu koillisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:80	Alue 1, taso 9, yksityiskohtakuva liedestä, kuvattu lounaasta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:81	Alue 1, länsiprofiili, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:82	Alue 1, länsiprofiili, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:83	Alue 1, länsiprofiili, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:84	Alue 1, länsiprofiili, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:85	Koeoja 2, täytettynä, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:86	Kaivausalueet täytettynä, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:87	Työkuva, pintmaan poistoa, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:88	Rautaniitti, in situ, x:4998 y:900, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:89	Rautaniitti, in situ, x:4998 y:900, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:90	Rautaniitti, in situ, x:5003 y:900, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:91	Rautaniitti, in situ, x:5003 y:900, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:92	Työkuva, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:93	Työkuva, kuvassa kaivajat Ville Rytönen ja Liina Pölönen, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:94	Työkuva, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:95	Työkuva, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:96	Yleiskuva / työkuva, kuvattu kaakosta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva

				Mönkkönen
DG583:97	Alue 2, taso 2, 4987-5006/990-992, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:98	Alue 2, taso 2, 4987-5006/990-992, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:99	Keramiikkakeskittymä, krs. 1, in situ, x:5006,05 y:992,79. kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:100	Keramiikkakeskittymä, krs. 1, in situ, x:5006,05 y:992,79. kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:101	Alue 2, taso 2, 5007-5022/990-992, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:102	Alue 2, taso 2, 5007-5022/990-992, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:103	Alue 2, taso 2, 5007-5022/990-992, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:104	Alue 2, taso 2, 5007-5022/990-992, kuvattu lounaasta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:105	Alue 2, laajennus pohjoiseen , 5007-5017/990-995, ennen avaamista, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:106	Kaivausten johtaja Esa Mikkola valvoo pintamaan poistoa alueen 2 pohjoispäädyssä, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:107	Alue 2, laajennus etelään, 4992-4997/992-995, ennen avaamista, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:108	Pintasaven postoa, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:109	keramiikkakeskittymä, 5009/992, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:110	keramiikkakeskittymä, 5009/992, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:111	Veitsi ruudussa 5011/992, in situ, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:112	Veitsi ruudussa 5011/992, in situ, kuvattu pohjoisesta	2008	Esa Mikkola	digitaalikuva
DG583:113	Alue 2, taso 2, 4997-5006/992-995, kuvattu etelästä	2008	Esa Mikkola	digitaalikuva
DG583:114	Alue 2, taso 2, 4997-5006/992-995, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:115	Vyönhela, in situ, x:5005,32 y:990,79 z:23,67, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:116	Spiraalisorumus, in situ, x:5005,33 y:991,11 z:35,61, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:117	Spiraalisorumus, in situ, x:5005,33 y:991,11 z:35,61, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:118	Päätehela, in situ, x:5011,35 y:994,36 z:35,01, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:119	Keramiikka, in situ, krs.2, x:5003,88 y:991,71 z:35,46, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:120	Vyönhela, in situ, krs. 2, x:5005,33 y:991,71 z:35,50, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:121	Alue 2, taso 2, 5007-5017/992-995, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva

DG583:122	Alue 2, taso 2, 5007-5017/992-995, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:123	Kulkunen, lähikuva	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:124	Kulkunen, lähikuva	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:125	Tulusrauta, in situ, x:5005,37 y:993,18 z:35,15, kuvattu luoteesta	2008	Ville-Martti Rohiola	digitaalikuva
DG583:126	Työkuva, kuvattu lounaasta	2008	Esa Mikkola	digitaalikuva
DG583:127	Työkuva, kuvattu lounaasta	2008	Esa Mikkola	digitaalikuva
DG583:128	Alue 2, taso 3, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:129	Alue 2, taso 3, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:130	Alue 2, taso 3, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:131	Alue 2, taso 3, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:132	Alue 2, taso 3, 5007-5017/990-992, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:133	Yksityiskohtakuva tummasta läikästä, 5012/991, taso 3, kuvattu lounaasta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:134	Yksityiskohtakuva tumma savensekaisen maan alueesta, 5012/993, taso 3, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:135	Alue 2, laajennus itään, taso 2, 5010-5018/995-998, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:136	Alue 2, laajennus itään, taso 2, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:137	Alue 2, eteläinen laajennus, taso 1, 4992-4997/992-1001, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:138	Alue 2, eteläinen laajennus, taso 1, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:139	Alue 2, taso 3, 5003-5017/990-995, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:140	Alue 2, taso 2, pohjoispäädyn laajennus, 5015-5022, kuvattu idästä	2008	Ville-Martti Rohiola	digitaalikuva
DG583:141	Alue 2, taso 2, pohjoispäädyn laajennus, kuvattu lännestä	2008	Ville-Martti Rohiola	digitaalikuva
DG583:142	Alue 2, läikkä tasossa 4, 5004/990-991, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:143	Alue 2, läikät tasossa 4. 5003-5004/990-991, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:144	Läikän puolitus ruudussa 5004/990, länsiprofiili, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:145	Pronssinen vyönpäätehelä, in situ, krs. 2, x:5019,15 y:989,98 z:36,48, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:146	Alue 2, laajennus, taso 3, 5010-5015/995-998, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:147	Alue 2, tummanmaan alue, taso 4, 4998-4999/992-993, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:148	Alue 2, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku	digitaalikuva

				Mönkkönen
DG583:149	Alue 2, länsiprofiili, 4997-5007/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:150	Alue 2, länsiprofiili, 4997-5007/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:151	Alue 2, länsiprofiili, 4997-5007/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:152	Alue 2, länsiprofiili, 4997-5007/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:153	Alue 2, länsiprofiili, 4997-5007/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:154	Alue 2, länsiprofiili, 4997-5007/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:155	Alue 2, länsiprofiili, 4997-5007/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:156	Alue 2, länsiprofiili, 4997-5007/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:157	Alue 2, länsiprofiili, 4997-5007/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:158	Alue 2, länsiprofiili, 4997-5007/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:159	Alue 2, taso 3, 5018-5022/990-995, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:160	Alue 2, taso 3, 5018-5022/990-995, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:161	Alue 2, taso 2, 4992-4997/992-995, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:162	Alue 2, taso 2, 4992-4997/990-995, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:163	Alue 2, taso 4, 5015-5018/990-995, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:164	Alue 2, taso 4, 5015-5018/990-995, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:165	Alue 2, länsiprofiili, 5007-5013/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:166	Alue 2, länsiprofiili, 5007-5013/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:167	Alue 2, länsiprofiili, 5007-5013/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:168	Alue 2, länsiprofiili, 5007-5013/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:169	Alue 2, länsiprofiili, 5007-5013/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:170	Alue 2, länsiprofiili, 5007-5013/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:171	Alue 2, 5018-5022/990-993, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:172	Alue 2, taso 2, 4992-4997/995-1001, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:173	Alue 2, taso 2, 4990-4992/999-1001, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:174	Alue 2, länsiprofiili, 5013-5018/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva

DG583:175	Alue 2, länsiprofiili, 5013-5018/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:176	Alue 2, länsiprofiili, 5013-5018/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:177	Alue 2, länsiprofiili, 5013-5018/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:178	Alue 2, länsiprofiili, 5013-5018/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:179	Alue 2, länsiprofiili, 5013-5018/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:180	Alue 2, profiilipalkki, 5018/990-994, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:181	Alue 2, profiilipalkki, 5018/990-994, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:182	Alue 2, profiilipalkki, 5018/990-994, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:183	Alue 2, pitkänomainen läikkä, taso 3, 4993-4994/992-993, kuvattu luoteesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:184	Alue 2, länsiprofiili, 5018-5022/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:185	Alue 2, länsiprofiili, 5018-5022/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:186	Alue 2, pohjoisprofiili, 5022/990-995, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:187	Alue 2, pohjoisprofiili, 5022/990-995, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:188	Alue 2, eteläprofiili, 5022/992-999, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:189	Alue 2, eteläprofiili, 5022/992-999, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:190	Alue 2, eteläprofiili, 5022/992-999, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
DG583:191	Työkuva, kaivausalueiden täyttö, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	digitaalikuva
F145716:1	Yleiskuva, työkuva, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:2	Yleiskuva, työkuva, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:3	Koekuoppa 5000/1000, kiveys tasossa 1, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:4	Koekuoppa 5005/1000, kiveys tasossa 1, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:5	Koekuoppa 5020/1000, taso 1, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:6	Koekuoppa 5010/1000, taso 1, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:7	Koekuoppa 5000/1000, kiveys tasossa 2, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:8	Yleiskuva kaivausalueen länsiosasta, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:9	Yleiskuva kaivausalueesta, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi

F145716:10	Koekuoppa 5005/1000, taso 2, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:11	Koeoja 1, kuvassa kaivajat Stephan Schulz ja Lassi Närväinen, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:12	Koeoja 1, kuvassa kaivajat Stephan Schulz ja Lassi Närväinen, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:13	Alue 1, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:14	Alue 1, kuvassa sivustalla tutkimusavustaja Päivi Jantunen, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:15	Alue 1, kuvassa kaivausten johtaja Esa Mikkola ja kaivaja Lassi Närväinen, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:16	Koekuoppa 5006/997, taso 1, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:17	Alue 1, eteläinen profiili, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:18	Koekuoppa 5000/997, taso 1, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:19	Alue 1, taso 2, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:20	Koeoja 2, taso 1, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:21	Alue 1, taso 3, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:22	Koeoja 2, taso 2, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:23	Koeoja 2, taso 2, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:24	Alue 1, taso 4, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:25	Alue 1, taso 4, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:26	Koeoja 2, länsipääty, taso 3, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:27	Koeoja 2, taso 3, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:28	Alue 1, taso 5, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:29	Alue 1, taso 5, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:30	Koeoja 2 länsipää, taso 1, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:31	Koeoja 2, taso 1, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:32	Alue 1 eteläpää, taso 6, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:33	Alue 1, taso 6, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:34	Koeoja 1 länsipää, taso 5, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:35	Yleiskuva alueesta, panoraama, kuvattu kaakosta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:36	Yleiskuva alueesta, panoraama, kuvattu kaakosta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi

F145716:37	Yleiskuva alueesta, panoraama, kuvattu kaakosta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:38	Alue 1, mahdollisesti resenttirakenne tasossa 7, kuvattu etelästä	2008	Esa Mikkola	mustavalkoinen negatiivi
F145716:39	Alue 1, mahdollisesti resenttirakenne tasossa 7, kuvattu pohjoisesta	2008	Esa Mikkola	mustavalkoinen negatiivi
F145716:40	Alue 1, taso 7, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:41	Koeoja 2 länsipääty, kuvassa kaivaja Stephan Schulz, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:42	Koeoja 2 itäpääty, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:43	Koeoja 2, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:44	Koeoja 2, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:45	Koeoja 2, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:46	Alue 1, taso 8, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:47	Alue 1, taso 8, kuvattu lounaasta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:48	Koeoja 1, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:49	Koeoja 1, eteläprofiili, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:50	Alue 1, taso 9, kuvattu lounaasta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:51	Alue 1, länsiprofiili, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:52	Alue 1, länsiprofiili, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:53	Alue 1, länsiprofiili, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:54	Alue 1, länsiprofiili, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:55	Koeoja 2, täytettynä, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:56	Kaivausalueet täytettynä, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:57	Kaivausalueet täytettynä, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:58	Alue 2, taso 2, 4997-5006/990-992, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:59	Alue 2, taso 2, 4997-5006/990-992, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:60	Alue 2, taso 2, 5007-5017/990-992, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:61	Alue 2, taso 2, 4997-5006/990-992, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:62	Työkuva, kuvassa kaivajat Tuukka Pölönen, Liina Pölönen ja Ville Rytönen, kuvattu luoteesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:63	Alue 2, taso 2, 4997-5006/992-995, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi

F145716:64	Alue 2, taso 2, 4997-5006/992-995, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:65	Alue 2, taso 2, 5007-5017/992-995, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:66	Alue 2, taso 2, 5007-5017/992-995, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:67	Tulusrauta, in situ, x:5005,37 y:993,18 z:35,15, kuvattu kaakosta	2008	Ville-Martti Rohiola	mustavalkoinen negatiivi
F145716:68	Alue 2, taso 3, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:69	Alue 2, taso 3, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:70	Alue 2, taso 3, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:71	Alue 2, taso 2, tumma läikkä kohdassa 5012/991, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:72	Yksityiskohtakuva, 5012/993, taso 2, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:73	Alue 2: laajennus, 5010-5015/995-998, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:74	Alue 2: laajennus, 5010-5015/995-998, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:75	Alue 2: laajennus, 4992-4997/992-1001, taso 1, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:76	Alue 2: laajennus, 4992-4997/992-1001, taso 1, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:77	Työkuva, kuvattu lounaasta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:78	Alue 2, taso 3, 5013-5017/990-995, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:79	Alue 2, taso 2, 5015-5022, pohjoispäädyn laajennus, kuvattu idästä	2008		mustavalkoinen negatiivi
F145716:80	Alue 2, taso 2, pohjoispäädyn laajennus, kuvattu lännestä	2008	Ville-Martti Rohiola	mustavalkoinen negatiivi
F145716:81	Alue 2, tumma läikkä 5004/990-991, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:82	Alue 2, ruudussa 5004/990 olevan läikän puolitus, länsiprofiili, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:83	Alue 2, taso 4, tummanruskea alue 4998-4999/992-993, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:84	Alue 2, eteläinen profiili, 4997/990-992, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:85	Alue 2, länsiprofiili, 4997-5003/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:86	Alue 2, länsiprofiili, 4997-5003/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:87	Alue 2, länsiprofiili, 4997-5003/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:88	Alue 2, länsiprofiili, 5003-5007/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:89	Alue 2, länsiprofiili, 5003-5007/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi

F145716:90	Alue 2, 5018-5023/990-995, kuvattu lännestä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:91	Alue 2, 5018-5023/990-995, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:92	Alue 2 eteläinen laajennus 4992-4997/992-995, taso 2, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:93	Alue 2, 4992-4997/992-995, taso 2, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:94	Alue 2, länsiprofiili, 5007-5013/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:95	Alue 2, länsiprofiili, 5007-5013/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:96	Alue 2, länsiprofiili, 5007-5013/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:97	Alue 2, länsiprofiili, 5007-5013/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:98	Alue 2, pohjoinen laajennus, taso 4, 5018-5022/990-993, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:99	Alue 2, länsiprofiili, 5007-5013/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:100	Alue 2, taso 2, 4990-4992/999-1001, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:101	Alue 2, länsiprofiili 5013-5015/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:102	Alue 2, länsiprofiili 5015-5018/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:103	Alue 2, länsiprofiili 5015-5018/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:104	Alue 2, profiilipalkki, 5018/990-994, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:105	Alue 2, profiilipalkki, 5018/990-994, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:106	Alue 2, länsiprofiili, 5018-5022/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:107	Alue 2, länsiprofiili, 5018-5022/990, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:108	Alue 2, pohjoisprofiili, 5022/990-995, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:109	Alue 2, pohjoisprofiili, 5022/990-995, kuvattu etelästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:110	Alue 2, länsiprofiili, 4992-4997/992, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:111	Alue 2, länsiprofiili, 4992-4997/992, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:112	Alue 2, länsiprofiili, 4992-4997/992, kuvattu idästä	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:113	Alue 2, eteläprofiili, 4992/992-999, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi
F145716:114	Alue 2, eteläprofiili, 4992/992-999, kuvattu pohjoisesta	2008	Riku Mönkkönen	mustavalkoinen negatiivi

Arkistolähteet

Raporttia laadittaessa on käytetty apuna Museoviraston arkeologian osaston arkistossa olevaa Salon Halikon Kirkkomäkeä koskevaa aineistoa, joka muodostuu lähinnä pääluettelosta sekä Eeva Raikkeen kaivauskertomuksesta.

Kirjallisuutta

Hirviluoto, Anna-Liisa ja Pitkänen, Kari 1992: *Halikon historia I*. Halikon kunta. Gummerus. Jyväskylä.

Kivikoski, Ella 1973. *Die Eisenzeit Finnlands*. Neuausgabe. Suomen muinaismuistoyhdistys. Helsinki.

Karttaluettelo

Karttaluettelo

Salo Halikon Kirkkomäki Esa Mikkola 2008

1.	Yleiskartta, Mk 1:500	piirt. R. Mönkkönen
2.	Alue 1, tasot 2-5, Mk 1:50	piirt. R. Mönkkönen
3.	Alue 1, tasot 6-9, Mk 1:50	piirt. R. Mönkkönen
4.	Yhdistelmäkartta, alue 2 taso 2, koeoja 2 taso 3, alue 1 taso 6, Mk 1:100	piirt. R. Mönkkönen
5.	Alue 2, taso 2, S-osa, Mk 1:50	piirt. R. Mönkkönen
6.	Alue 2, taso 2, N-osa, Mk 1:50	piirt. R. Mönkkönen
7.	Yhdistelmäkartta, alue 2 taso 3, koeoja 2 taso 5, alue 1 taso 8, Mk 1:100	piirt. R. Mönkkönen
8.	Alue 2, taso 3, S-osa, Mk 1:50	piirt. R. Mönkkönen
9.	Alue 2, taso 3, N-osa, Mk 1:50	piirt. R. Mönkkönen
10.	Yhdistelmäkartta, alue 2 taso 4, alue 1 taso 9, Mk 1:100	piirt. R. Mönkkönen
11.	Alue 2, taso 4, S-osa, Mk 1:50	piirt. R. Mönkkönen
12.	Alue 2, taso 4, N-osa, Mk 1:50	piirt. R. Mönkkönen
13.	Alue 1, profiilit, Mk 1:25	piirt. R. Mönkkönen ja J. Riikonen
14.	Alue 2, S-profiilit, Mk 1:25	piirt. R. Mönkkönen
15.	Alue 2, W-profiilit, Mk 1:25	piirt. R. Mönkkönen
16.	Alue 2, W-profiilit, Mk 1:25	piirt. R. Mönkkönen
17.	Koeoja 2, S-profiili, Mk 1:25	piirt. J. Riikonen
18.	Pinta- ja pohjavaaituskartta, alue 1, alue 2, koeoja 2, Mk 1:100	piirt. R. Mönkkönen
19.	Pinta- ja pohjavaaituskartta, koeoja 1, Mk 1:50	piirt. R. Mönkkönen
20.	Löytöjen kappalemääräinen levintä, Mk 1:100	piirt. R. Mönkkönen

21. Löytöjen painomääräinen levintä/g, Mk 1:100
piirt. R. Mönkkönen
22. Pronssilöytöjen kappalemääräinen levintä, Mk 1:100
piirt. R. Mönkkönen
23. Pronssilöytöjen painomääräinen levintä/g, Mk 1:100
piirt. R. Mönkkönen
24. Rautalöytöjen kappalemääräinen levintä, Mk 1:100
piirt. R. Mönkkönen
25. Rautalöytöjen painomääräinen levintä/g, Mk 1:100
piirt. R. Mönkkönen
26. Saviastianpalojen kappalemääräinen levintä, Mk 1:100
piirt. R. Mönkkönen
27. Saviastianpalojen painomääräinen levintä/g, Mk 1:100
piirt. R. Mönkkönen
28. Palaneen saven kappalemääräinen levintä, Mk 1:100
piirt. R. Mönkkönen
29. Palaneen saven painomääräinen levintä/g, Mk 1:100
piirt. R. Mönkkönen
30. Palaneen luun kappalemääräinen levintä, Mk 1:100
piirt. R. Mönkkönen
31. Palaneen luun painomääräinen levintä/g, Mk 1:100
piirt. R. Mönkkönen
32. Rosettikuvioisten vyönhelejen ja -soljen levintä, Mk 1:100
piirt. R. Mönkkönen

Kuvataulut